

Systemy kształcenia

z rozdziału trzeciego pracy magisterskiej:

„Edukacja ma wymiar całościowy, trwający od dzieciństwa do trzeciego wieku. Ta edukacja, czym innym jest w fazie przedszkolnej i wczesnoszkolnej, gdy dziecko oswaja się ze światem i zdobywa elementarną wiedzę o nim, niż w fazie kształcenia na poziomie średnim i wyższym, gdy nabywanie wiedzy staje się zarazem tworzeniem zrębów rozumu, a jeszcze innym, gdy rozum staje się tworzeniem mądrości” (W. Okoń 1999, s. 12). Wychowanie w latach przedszkolnych jest jednym z ogniw wychowania człowieka, potrzebą autonomiczną. Jest pierwszym etapem w procesie edukacji, etapem ważnym.

Szybko dokonujące się przemiany we współczesnym świecie w zakresie nauki i techniki, kultury wymagają szybkiego rozwoju społeczeństwa. Cywilizacja współczesna jest cywilizacją zmieniającą się i wymaga przygotowania ludzi do tego, aby umieć sprostać nowym sytuacjom, rozpoznając i zachowując trwałe wartości ogólnoludzkie. Przygotowanie człowieka do odnalezienia się w świecie jutra i tworzenia świata jutra wiąże się z jego odpowiednią edukacją.

Współcześnie uważa się, że edukacja ukierunkowana na traktowanie osoby ludzkiej jako najwyższej wartości ma szansę spełnić tę rolę (...). Uważa się ponadto, że każdy człowiek jest niepowtarzalną wartością w każdym okresie swego życia i ma niezaprzeczalne prawo do edukacji rozwoju (K. Lubomirska 1997, s. 8). Ulega, zatem zmianie również obraz edukacji przedszkolnej. Potrzeba uznania człowieka za wartość autonomiczną, wzrost wartości świata zewnętrznego, indywidualność człowieka, znaczenie integracji między ludzką, obraz rozwijającego się dziecka, jego możliwości i potrzeb, prowadzą do zastanowienia się nad procesem wychowania.

Wychowanie w pedagogice jest drugim obok kształcenia podstawowym pojęciem. Obejmuje wszystko, co dotyczy stosunku wychowawczego między wychowankiem, a wychowawcą, co prowadzi do pożądaných w założeniu zmian natury poznawczo-instrumentalnej jak i zmian o charakterze motywacyjno-emocjonalnym. Wychowanie może wiele zdziałać w połączeniu z mądrą organizacją. Wychowanie jest procesem znacznie szerszym niż kształcenie, gdyż obejmuje różne „tereny wychowawcze” i wszystkie sfery osobowości wychowawcy, a więc intelektualną, moralną, wolicjonalną, estetyczną i fizyczną (Cz. Kupisiewicz 2000, s. 32). Wychowanie opiera się równocześnie na sferze wiedzy o dziecku, na sferze wartości w szczególności wartości moralnych.

Uczenie zaś jest procesem, w toku, którego na podstawie doświadczenia, poznania i ćwiczenia, powstają nowe formy zachowania się i działania lub ulegają zamianom formy wcześniej nabyte. Jest ono tym rodzajem działalności ludzkiej, który w latach dzieciństwa i młodości uzyskuje przewagę nad innymi formami, to jest nad zabawą, pracą i działalnością społeczną. Uczenie się jest źródłem zmian zachodzących w uczniu, które warunkują jego rozwój, jego przygotowanie do życia i wzrastanie w kulturę. Faktem jest, że w procesie uczenia się ogromną rolę spełnia uprzednie doświadczenie jednostki, nabywane głównie w zabawie wieku przedszkolnego, pod wpływem uczenia się i opanowania wiedzy przeżywania wartości i własnej działalności praktycznej (W. Okoń 1996, s. 55). Jednocześnie poznaniu i działaniu zawdzięczamy nowe wiadomości oraz nowe formy zachowania się i działania, jak również przekształcanie form nabytych. Nabywając wiedzę o otaczającej go rzeczywistości i o sobie, dziecko staje się zdolne do podejmowania decyzji regulujących jego stosunek do rzeczywistości. Poznaje również wartości moralne, społeczne, estetyczne. Przeżywając je w różnych sytuacjach dydaktycznych, kształtuje swój stosunek do nich i tworzy własny system wartości.

Ważnym czynnikiem w procesie uczenia się jest również nabywanie umiejętności praktycznej, powiązanej z nabywaniem wiedzy i oddziaływaniem na rzeczywistość. Nauczanie, więc sprzyja nie tylko nabywaniu wiadomości, umiejętności i nawyków oraz rozwijaniu zdolności i zainteresowań, lecz także ukształtowaniu postaw moralnych, przekonań światopoglądowych i charakteru oraz trwałych dyspozycji do samorzutnego uczenia się. W ten właśnie sposób wiąże się kształcenie z wychowaniem.

Wiadomo, że w toku realizacji świadomie i planowo organizowanego procesu, jakim jest proces nauczania i uczenia się, zawsze zmierzamy do osiągnięcia określonego celu. Ponadto w procesie tym występują pewne treści, metody, formy organizacyjne i środki. Analiza i opis tych właśnie czynników, wykrywanie prawidłowości charakterystycznych dla procesu nauczania czy uczenia się oraz ustalenie opartych na nich norm postępowania, zalicza się do głównych zadań dydaktyki ogólnej, która korzysta z pomocy innych nauk, przede wszystkim psychologii, socjologii, logiki i filozofii.

Wiele zadań dotyczących celów, treści, zasad, metod, form organizacyjnych oraz środków realizacji procesu nauczania – uczenia się rozwijają dydaktyki szczegółowe w określeniu do poszczególnych przedmiotów. Dydaktyka ogólna zaś zajmuje się analizą i opisem systemów dydaktycznych charakterystycznych dla szkolnictwa różnych krajów, a dydaktyki szczegółowe analizą i opisem systemów nauczania poszczególnych przedmiotów.

Podobnie jak każda nauka, dydaktyka zmierza do opracowania systemu uzasadnionych i sprawdzonych twierdzeń, do adekwatnego opisu istniejącej rzeczywistości, do wykrycia praw rządzących występującymi w tej rzeczywistości zjawiskami i procesami, do formułowania zasad i reguł związanych z nauczaniem i uczeniem się. Tak postępując zajmuje się ona systemami, celami, treścią, procesem, zasadami, metodami, formami organizacyjnymi oraz środkami nauczania – uczenia się.

System jest uporządkowanym zbiorem elementów oraz związków i zależności między nimi, tworzącym jakąś całość, która służy założonym celom. (W. Okoń 1996, s. 62). Działanie systemu jest działaniem wszystkich jego elementów i powiązań między nimi, podporządkowanym właściwemu mu celowi. System dydaktyczny to całokształt zasad organizacyjnych oraz treści, metody i środki nauczania – uczenia się tworzące spójną wewnętrzną strukturę i podporządkowane realizacji społecznie akceptowanych celów kształcenia (Cz. Kupisiewicz 2000, s. 42). Przyjmując eksponowane relacje za kryterium podziału nowożytnych systemów dydaktycznych, możemy wyodrębnić system tradycyjny, system związany z nurtem nowego wychowania oraz system współczesny (Cz. Kupisiewicz 2000, s. 43). W skład tradycyjnego systemu dydaktycznego wchodzi m.in. koncepcje opracowane przez J. Sturma, J.A. Komeńskiego, J.H. Pestalozziego, A. Bella i J. Lancastera, a przede wszystkim przez J.F. Herberta. Z kolei w systemie nowego wychowania możemy wyróżnić takie podsystemy, jak szkoła pracy G. Kerschenteinera. Szkoła na miarę dziecka, szkoła twórcza czy wreszcie koncepcja opracowana przez J. Deweya. Również wewnątrz współczesnego systemu dydaktycznego funkcjonują rozmaite podsystemy, np. C. Freineta czy nauczania programowanego.

Jeśli potrzebujesz pomocy w pisaniu nowej pracy z pedagogiki, to polecamy serwis [pisanie prac z pedagogiki](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac.